

ความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี*

SATISFACTION OF WOMEN TOWARDS DHAMMA PRACTICE IN NONGBUAHING
TEMPLE, PAK THO DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

ณัฐวรรณ พงษ์อินทรารมณ์

Natthawan Phongintharaphon

86 หมู่ที่ 1 ตำบลศรีสุราษฎร์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

86 Village No. 1, Si Surat Subdistrict Damnoen Saduak District Ratchaburi Province

E-mail: Shemintnie@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เพื่อศึกษาความพึงพอใจ เปรียบเทียบความพึงพอใจ และศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยแบบ ผสมวิธี พบว่า ความพึงพอใจโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับ การศึกษา และรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ปัญหาและอุปสรรค คือ สถานที่พักไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ปฏิบัติธรรมที่เพิ่มขึ้น และบุคลากรที่ดูแล เกี่ยวกับการรักษาความสะอาดไม่เพียงพอต่อความต้องการ ดังนั้น ควรจัดซื้อที่ดินเพิ่มเติมเพื่อ รองรับการขยายตัวของการจัดปฏิบัติธรรม และควรรณรงค์ให้ประชาชนทั่วไปที่เข้าในวัดทั้งขยะให้ เป็นที่เป็นทางเพื่อลดภาระ

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ; สตรี; การปฏิบัติธรรม

Abstract

This article was to study the satisfaction, to compare the women's opinion and to study the problems, obstacles and suggestions for the satisfaction of women towards dhamma practice in Nongbuahing Temple, Pak Tho district, Ratchaburi province, using mixed methods. Findings were the satisfaction of revealed overall at highest level. The person factors for example, levels of education and monthly income influenced on overall views were significantly different at 0.01 levels. Problems and obstacles were as increased number of women to practice there, therefore, were not enough accommodations, and maid for clean-up. Further, that should be purchased

* Received May 22, 2021; Revised September 1, 2021; Accepted September 5, 2021

for expansion of dhamma practices; and it should create campaign to encourage public participation in a neat waste disposal area to reduce the burden of temple

Keywords: Satisfaction; Women; Dhamma Practice

บทนำ

พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองในประเทศไทยนับตั้งแต่ยุคกรุงสุโขทัย เป็นต้นมา โดยพระภิกษุสามเณรได้ศึกษาและปฏิบัติธรรม จนมีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง แล้วนำมาสั่งสอนประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจตามไปด้วย โดยการศึกษาชั้น ได้จำแนกออกเป็นระยะ 2 ของพระพุทธศาสนา ได้แก่ คันถระยะ (ระยะฝ่ายคัมภีร์) และ วิปัสสนาระยะ (ระยะฝ่ายเจริญวิปัสสนา) นี้ได้สืบเนื่องมาตั้งแต่ สมัยกรุงสุโขทัย รูปแบบของการปกครองคณะสงฆ์ จึงแยกเป็นฝ่ายคามวาสี (คันถระยะ) และอรัญวาสี (วิปัสสนาระยะ) แม้สมัยต่อมาสมัย คือ สมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นก็ตาม รูปแบบของการศึกษาระยะและรูปแบบของการปกครองคณะสงฆ์ก็ยังคงคล้ายคลึงกัน (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551)

อย่างไรก็ตาม สถานที่สำหรับรองรับการปฏิบัติธรรมของประชาชน ยังไม่เป็นที่พอเพียงกับความต้องการ เพราะสำนักปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ กระจุกตัวกันอยู่ในส่วนกลาง การเดินทางจากต่างจังหวัดเพื่อไปปฏิบัติธรรมแต่ละครั้ง นอกจากจะลำบากด้วยหนทางไกลแล้ว ยังลำบากด้วยเรื่องของที่พักอาศัย ตลอดจนสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ทั้งค่าเดินทางและค่าอาหารอีกด้วย ทั้งนี้ มหาเถรสมาคมได้เล็งเห็นความสำคัญในด้านการปฏิบัติธรรมมานานแล้ว และได้หาทางแก้ไขมาโดยตลอด พร้อมทั้งได้มอบนโยบายแก่เจ้าคณะปกครองให้กระตุ้นให้ทุกสำนักมีความกระตือรือร้นในการจัดปฏิบัติธรรมเพื่อสนองต่อความต้องการของพุทธศาสนิกชนให้มากยิ่งขึ้น (กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557)

ทั้งนี้ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ส่งเสริมให้ทุกวัด มุ่งจัดปฏิบัติธรรมเพื่อสนองต่อความต้องการของพุทธศาสนิกชน โดยมีเกณฑ์การบริหาร ครอบคลุม 3 ด้าน คือ ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร และด้านการบริหารจัดการ (กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557)

ดังกล่าวนี้ วัดหนองบัวหึง (มหานิกาย) ซึ่งตั้งอยู่เลขที่ 139 บ้านหนองบัวหึง หมู่ที่ 3 ตำบลดอนทราย อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี ได้รับประกาศตั้งเป็นวัดในพระพุทธศาสนาเมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2532 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2538) เป็นวัดที่สนับสนุนและส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของประชาชนตามนโยบายของมหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี” เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่การจรรโลงและสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา สืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของสตรีผู้ตอบแบบสอบถาม
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณกำหนดการวิจัยเชิงสำรวจเก็บข้อมูลจากสตรีมีภูมิลำเนาในพื้นที่หมู่ที่ 3 ตำบลอนทราย อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี จำนวน 784 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลอนทราย, 2561) คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (สุริย์ ศิริโกคาภิรมย์, 2546) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 265 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 7 ท่าน เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี โดยรวม (n=265)

ความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัด หนองบัวหึงอำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี	ระดับความคาดหวัง		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ด้านสถานที่	4.58	0.457	มากที่สุด
ด้านบุคลากร	4.71	0.405	มากที่สุด
ด้านการบริหารจัดการ	4.58	0.455	มากที่สุด
โดยรวม	4.62	0.396	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนมีความคาดหวังต่อความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.62$, S.D.=0.396) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านสถานที่ และด้านการบริหารจัดการตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคาดหวังของประชาชนต่อความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึ่ง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 สรุปผลการเปรียบเทียบระดับความคาดหวังที่มีต่อความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึ่ง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	F-test	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	
			ยอมรับ	ปฏิเสธ
อายุ	0.709	0.587		✓
การศึกษา	6.582**	0.002	✓	
อาชีพ	1.211	0.301	✓	
รายได้	9.911**	0.000		✓

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีการศึกษา และรายได้ ต่างกัน มีความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึ่ง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี อายุ รายได้ ต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณลักษณะของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคาดหวังของประชาชนต่อความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึ่ง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึ่ง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

ความพึงพอใจของสตรี	ปัญหา-อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ด้านสถานที่	สถานที่พักแรมไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ปฏิบัติธรรมที่เพิ่มขึ้น	ควรจัดซื้อที่ดินเพิ่มเติมเพื่อรองรับการขยายตัวของการจัดปฏิบัติธรรม
ด้านบุคลากร	บุคลากรที่ดูแลเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ	ควรรณรงค์ให้ประชาชนทั่วไปที่เข้าในวัดทิ้งขยะให้เป็นที่เป็นทางเพื่อลดภาระ
ด้านการบริหารจัดการ	ผู้ที่เข้ามาในวัดไม่ค่อยรักษาวัสดุสิ่งของเครื่องใช้ของวัด	ควรรณรงค์ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันรักษาวัสดุสิ่งของเครื่องใช้ของวัด

จากตารางที่ 3 พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม ต้องการความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึ่ง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ที่มีคุณลักษณะ ตามข้อเสนอแนะดังนี้

ด้านสถานที่ สถานที่พักแรมไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ปฏิบัติธรรมที่เพิ่มขึ้น ควรจัดซื้อที่ดินเพิ่มเติมเพื่อรองรับการขยายตัวของการจัดปฏิบัติธรรม

ด้านบุคลากร บุคลากรที่ดูแลเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ ควรณรงค์ให้ประชาชนทั่วไปที่เข้าไปในวัดทิ้งขยะให้เป็นที่เป็นทางเพื่อลดภาระ

ด้านการบริหารจัดการผู้ที่เข้ามาในวัดไม่ค่อยรักษาวัดสิ่งของเครื่องใช้ของวัดควรณรงค์ให้ผู้นมีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันรักษาวัดสิ่งของเครื่องใช้ของวัด

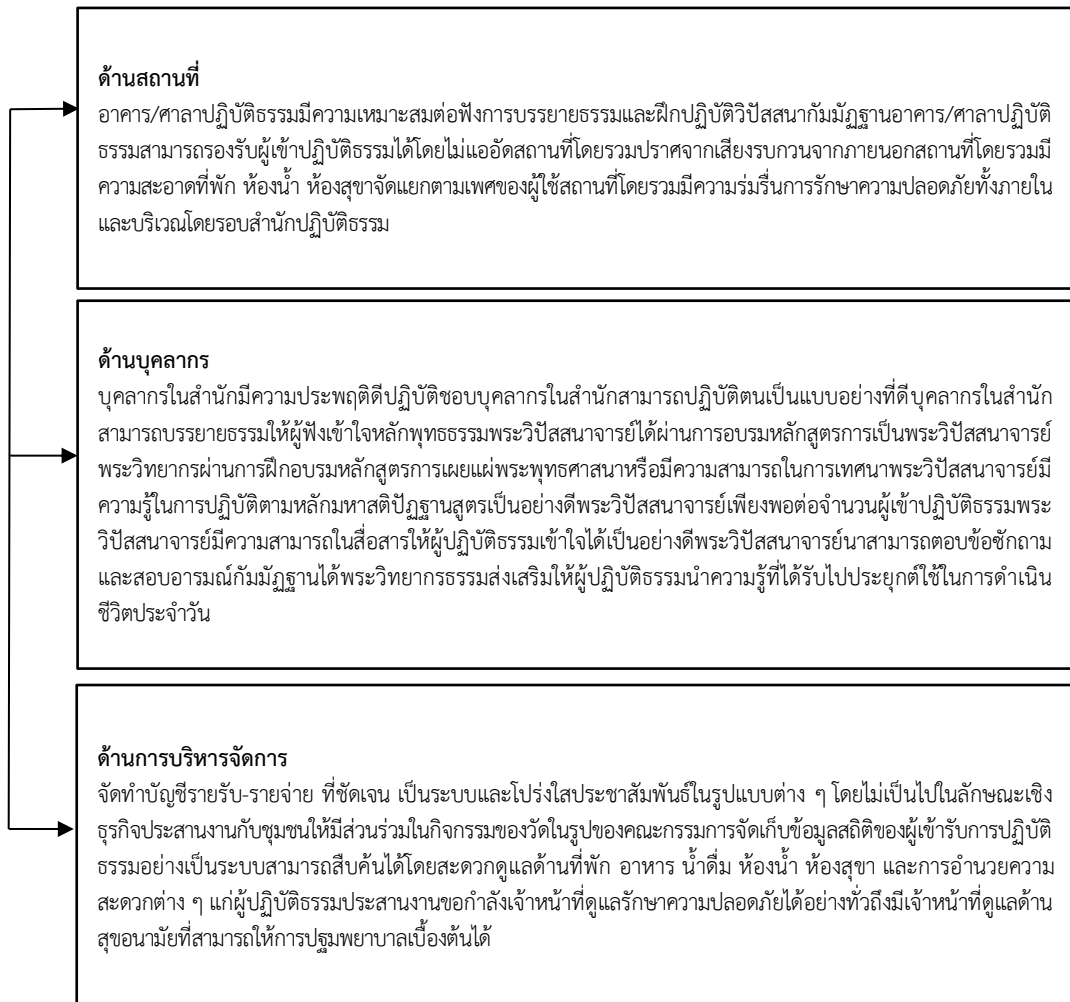
อภิปรายผลการวิจัย

ความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า การจัดปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึง อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี ได้ส่งเสริมการจัดโครงการอบรมปฏิบัติธรรมในทุกกลุ่มชน เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสมาปฏิบัติธรรม และร่วมมือกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น และสถาบันสังคมอื่น จัดการปฏิบัติธรรมเป็นการศึกษาธรรมฝึกฝนอบรมจิตของผู้ปฏิบัติ มีกระบวนการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการ การสาธิต การปฏิบัติ การบรรยายธรรม การสอบ-ส่งอารมณ์ ปรับอินทรีย์ ฯลฯ ทั้งในส่วนของการจัดอบรมปฏิบัติธรรมเป็นระยะ ๆ ตามช่วงเวลา และการปฏิบัติธรรมตามอัธยาศัย คือ เปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้าปฏิบัติได้ตลอดเวลาตามที่ต้องการ นั่นเอง เพื่อมุ่งหมายการลดละกิเลสตัณหาเห็นธรรมถูกต้องตามความเป็นจริง โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน ตามแนวทางที่ มหาเถรสมาคม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ส่งเสริมให้วัดที่จัดปฏิบัติธรรมในปัจจุบันนี้มีหลักเกณฑ์ในการจัดการปฏิบัติธรรมไว้ 3 ด้าน คือ ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร และด้านการบริหารจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์วิสิทธิ์ ธมมวโร (2555) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนันทบุรี แห่งที่ 2” จากผลการวิจัยพบว่า เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามวิทยากรถึงปัญหาที่ไม่เข้าใจ หรืออยากทราบเหตุผลในเรื่องนั้น ๆ ได้ตลอดเวลา ไม่ปล่อยให้ข้ามวันเก็บไปเป็นข้อสงสัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงกมล ทองคนารักษ์ (2554) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบโครงการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับชาวต่างประเทศในประเทศไทย” จากผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท ทั้งสมถและวิปัสสนา ตลอดจนปัจจัยที่เกื้อกูลการปฏิบัติธรรม เช่น การเลือกกรรมฐานที่เหมาะสม และความสัปปายะ ล้วนมีผลต่อผู้เข้าปฏิบัติธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล (2551) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสิกาสังฆิก สัทธินพ” จากผลการวิจัยพบว่า อุบาสิกามีบทบาทในการสร้างเสนาสนะ คือ สำนักปฏิบัติธรรมแดนมหากมลที่ แล้วยังให้การอุปถัมภ์การก่อสร้างสถานที่ต่าง ๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นริวัลดุ์ ธรรมนิมิตโชค (2550) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบของวัดที่เหมาะสมกับการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดทฤษฎีในการจัดวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้สมัยพุทธกาลและวัดดีเด่นในปัจจุบัน คือ พุทธวิถีการบริหารดูแลสังคมสงฆ์ในอารามให้มีความสัปปายะทั้ง 4 ด้าน คือ เสนาสัปปายะ บุคคลสัปปายะ อาหารสัปปายะ และธัมมสัปปายะ รวมทั้ง การปรับปรุงสถานที่วัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เหมาะสมของพุทธบริษัท และ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดศิริวัฒน์ สมจิตโต (2550) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจต่อการเผยแผ่ธรรมในวันธรรมสวนะของพุทธศาสนิกชน: กรณีศึกษาเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ” จากผลการวิจัยพบว่า การนำเสนอโดยใช้อุปกรณ์ช่วยสอนหรือสื่อทำให้ผู้รับฟังสนใจในเนื้อหาสาระธรรม และง่ายต่อการปฏิบัติ และเกิดความพึงพอใจต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่พุทธศาสนิกชนมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูโกศลสุตากร (สมชาย กุลสโม) (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาความเข้าใจและวิธีการปฏิบัติธรรมตามหลักมรณานุสสติของผู้ปฏิบัติธรรม สำนักปฏิบัติธรรมวัดเมืองคง อำเภอราชไสล จังหวัดศรีสะเกษ” จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ปฏิบัติธรรมมีความรู้ความเข้าใจวิธีการปฏิบัติตามหลักมรณานุสสติของสำนักปฏิบัติธรรมวัดเมืองคงเป็นอย่างดี เพราะได้รับคำแนะนำจากพระวิทยากรที่มีคุณภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมัคร งามแสน (2549) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของสตรีในองค์กรพระพุทธศาสนาในสังคมไทย” จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของสตรีทางพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน มีประเด็นสำคัญที่แยกไว้ชัดเจน 5 ส่วน โดยหนึ่งในนั้น คือ บทบาทในด้านบริการจัดการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตติพร สะสม (2553) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาระบบการบริหารและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนา กรณีศึกษา: วัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดน่าน” จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลสัมฤทธิ์และผลกระทบต่อการบริหารและการจัดการวัดพระธาตุแช่แห้งมีสองประการ คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความมีภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส บุคลากร งบประมาณ และปัจจัยภายนอก ได้แก่ คณะสงฆ์ ภาครัฐ และองค์กรเอกชน ซึ่งปัจจัยทั้งสองส่วนต่างเอื้อผลประโยชน์ส่งเสริมซึ่งกันจนทำให้วัดพระธาตุแช่แห้งประสบความสำเร็จในการบริหารอันจะได้เป็นต้นแบบที่ดีงามในการพัฒนาวัดในพระพุทธศาสนา สืบไป

องค์ความรู้

ผู้วิจัยนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย คุณลักษณะของความพึงพอใจของสตรีต่อการปฏิบัติธรรมในวัดหนองบัวหึ่ง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ที่พึงประสงค์ดังนี้

ด้านสถานที่อาคาร/ศาลาปฏิบัติธรรมมีความเหมาะสมต่อฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานอาคาร/ศาลาปฏิบัติธรรมสามารถรองรับผู้เข้าปฏิบัติธรรมได้โดยไม่แออัดสถานที่โดยรวมปราศจากเสียงรบกวนจากภายนอกสถานที่โดยรวมมีความสะอาดที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาจัดแยกตามเพศของผู้ใช้สถานที่โดยรวมมีความร่มรื่นการรักษาความปลอดภัยทั้งภายในและบริเวณโดยรอบสำนักปฏิบัติธรรม

ด้านบุคลากร บุคลากรในสำนักมีความประพฤติดีปฏิบัติชอบบุคลากรในสำนักสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีบุคลากรในสำนักสามารถบรรยายธรรมให้ผู้ฟังเข้าใจหลักพุทธธรรมพระวิปัสสนาจารย์ได้ผ่านการอบรมหลักสูตรการเป็นพระวิปัสสนาจารย์พระวิทยากรผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือมีความสามารถในการเทศนาพระวิปัสสนาจารย์มีความรู้ในการปฏิบัติตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดีพระวิปัสสนาจารย์เพียงพอต่อจำนวนผู้เข้าปฏิบัติธรรมพระวิปัสสนาจารย์มีความสามารถในการสื่อสารให้ผู้ปฏิบัติธรรมเข้าใจได้เป็นอย่างดีพระวิปัสสนาจารย์สามารถตอบข้อซักถามและสอบถามถามกันมีฐานได้พระวิทยากรธรรมส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติธรรมนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ด้านการบริหารจัดการ จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ที่ชัดเจน เป็นระบบและโปร่งใสประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยไม่เป็นไปในลักษณะเชิงธุรกิจประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดในรูปของคณะกรรมการจัดเก็บข้อมูลสถิติของผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบสามารถสืบค้นได้โดยสะดวกดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ผู้ปฏิบัติธรรมประสานงานขอกำลังเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยได้อย่างทั่วถึงมีเจ้าหน้าที่ดูแลด้านสุขอนามัยที่สามารถให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้นได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. วัดหนองบัวหึง ประสานความร่วมมือกับภาคคณะสงฆ์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อยกฐานะเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด
2. วัดหนองบัวหึง ประสานความร่วมมือกับ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดอบรมกิจกรรม “วัด 5 ส.” แก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรจัดซื้อที่ดินเพิ่มเติมเพื่อรองรับการขยายตัวของการจัดปฏิบัติธรรม
2. ควรรณรงค์ให้ประชาชนทั่วไปที่เข้าในวัดหึงหะให้เป็นที่ที่เป็นทางเพื่อลดภาระ
3. ควรรณรงค์ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันรักษาวัสดุสิ่งของเครื่องใช้ของวัด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดปฏิบัติธรรมของประชาชน
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดเพื่อยกฐานะเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). *สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น ประจำปี พุทธศักราช 2556*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- _____. (2555). *สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น 45 สำนัก พุทธศักราช 2554*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2548). *สถิติสำหรับงานวิจัย*. กรุงเทพฯ: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จิตติพร สะสม. (2553). *ศึกษาระบบการบริหารและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนา กรณีศึกษา: วัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ดวงกมล ทองคนารักษ์. (2554). *รูปแบบโครงการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับชาวต่างประเทศในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นริวัลค์ ธรรมนิมิตโชค. (2550). *การศึกษารูปแบบของวัดที่เหมาะสมกับการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูโกศลสุตากร (สมชาย กุลสโม). (2554). *การศึกษาความเข้าใจและวิธีการปฏิบัติธรรมตามหลักมรณานุสสติของผู้ปฏิบัติธรรม สำนักปฏิบัติธรรมวัดเมืองคง อำเภอรามไทร จังหวัดศรีสะเกษ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดศิริวัฒน์ สมจิตโตบาล (2550). *ความพึงพอใจต่อการเผยแผ่ธรรมในวันธรรมสวนะของพุทธศาสนิกชน: กรณีศึกษาเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์วิสิทธิ์ ธมมวโร. (2555). *ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 2 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล. (2551). *บทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสิกบางกช สิทธิพล (รายงานการวิจัย)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมักร งามแสน. (2549). *บทบาทของสตรีในองค์กรพระพุทธศาสนาในสังคมไทย (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

องค์การบริหารส่วนตำบลดอนทราย. (2561). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561-2565) องค์การบริหารส่วนตำบลดอนทราย อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี. ราชบุรี: องค์การบริหารส่วนตำบลดอนทราย.